

Jak upravit evropskou a českou úpravu peněžitého trestu, aby byla funkční?

Mgr. Jakub Drápal. Autor je doktorandem na katedře trestního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy a asistentem na Ústavním soudu.

Anotace: Úprava peněžitého trestu v podobě denních sazeb v České republice je nejasná. Tento článek na základě porovnání všech evropských zemí, které užívají systém denních pokut, navrhuje změny v třech hlavních oblastech. Jedná se o stanovování výše jedné denní sazby, určování počtu denních sazeb a délky náhradního trestu. Závěrem jsou diskutovány možné přístupy, které by reálně mohly vést ke změně při ukládání denních sazeb.

Summary: The way day-fines are fixed in the Czech Republic is unclear. In order to propose changes of the Czech system, all European countries using day-fines are compared and analysed. Three main areas are then particularly discussed: The fixing of the amount of one day fine, of the number of day fines and of the number of days of imprisonment in a case of a default. The article closes with discussion about different approaches which might change the current practise. A way which might be used by the Supreme prosecutor's Office is considered to be the most suitable one.

Úvod

Peněžitě tresty v podobě denních sazeb byly do českého právního řádu zavedeny s novým trestním zákoníkem od 1. 1. 2010. Stojí na dvou základních pilířích – na odlišném určování výše jedné denní sazby a počtu denních sazeb. Výše jedné denní sazby se má stanovit vzhledem k majetkovým a osobním poměrům pachatele, počet denních sazeb vzhledem k závažnosti činu. Jejich vynásobením by měl soud dojít k finální částce peněžitého trestu. Odůvodnění je jednoduché – systém denních pokut má dosáhnout rovnosti před zákonem. Pro teoretické zakotvení peněžitých trestů odkazují na předchozí články (Drápal, 2015, 2016b).

Bohužel systém denních sazeb (v zahraničí nazývaný denních pokut) zůstává především v teoretické rovině. V praxi se dnes princip denních pokut příliš neaplikuje, na což ukázaly výsledky zkoumání soudních spisů i interview se soudci na Okresních soudech Praha 2 a Jeseník (Drápal, 2015, 2016a).

V předchozím článku o peněžitých trestech ve Státním zastupitelství (Drápal, 2015) bylo v závěru naznačeno, co by se mělo dělat s problematickou situací okolo denních sazeb. Tento článek toto téma rozvíjí výrazně dále a snaží se jak detailně popsat, jak mohou dnes postupovat státní zástupci a soudci při stanovování peněžitého trestu, tak navrhuje obecné řešení nešvarů úpravy denních pokut v České republice. Pro inspiraci byly prozkoumány všechny evropské trestní zákoníky a byly analyzovány ty, které obsahují systém denních pokut.

Nejdříve jsou ve článku srovnány evropské úpravy, popsány rozdíly mezi nimi a některé jejich problematické části. Následně jsou rozebírány jednotlivé základní aspekty systému denních pokut: (a) Jak by měla být určena výše jedné denní pokuty; (b) Jak by měl být stanoven počet denních pokut; (c) Jakým způsobem by měly být denní sazby přeměňovány v náhradní trest. Na závěr je diskutováno, jak konkrétně by se mohla měnit situace v České republice a jakým způsobem by se na něm mohlo podílet státní zastupitelství.

Evropské srovnání a sdílené problémy

Úpravě peněžitého trestu se v zahraniční odborné literatuře věnuje malá až minimální pozornost (Lappi-Seppälä, 2014), podobně jako v té české. Základní otázky, týkající se počtu denních sazeb, jejich minimálního a maximálního počtu či způsobu přeměny nejsou dostatečně diskutovány ani popsány. Před úvahami nad správným obecným řešením je tak potřeba podívat se na různé evropské úpravy a zjistit, které oblasti mohou problematické.

Analyzoval jsem všechny evropské systémy a u těch, které používají denní pokuty, jsem vybral základní údaje o jejich úpravě, které se nachází v Tabulce 1. Hlavním omezením je, že zde výzkumník popisuje pouze zákonnou úpravu. Jak bylo zřejmé z předchozích českých výzkumů, realita se může velmi výrazně lišit od zákona.

Tabulka 1: Země užívající systém denních pokut

Země	Podle čeho se určuje denní sazba?	Minimální denní sazba v Euro ¹	Maximální denní sazba v Euro	Poměr minimální a maximální denní sazby	Minimální počet denních sazeb	Maximální počet denních sazeb	Nezaplacený počet sazeb : vztah	Max. počet dní přeměny	Rok původu informace ²
Bosna a Herzegovina	Denní příjem založený na posledních měsících; povinné dávky	1/60 průměrné měsíční mzdy	1/3 průměrné měsíční mzdy	20	5	360 (pokud byl prospěch pachatele)	1:1 (max 1 rok)	360 (1500)	2015
Česká republika	Příjem (skutečný i dosažitelný); majetkové a osobní poměry.	3.7	1847	500	20	730	Stanoveno soudem	1461	2015
Chorvatsko	Příjem; prostředky; průměrná cena provozu domácnosti	2.6	130	50	30	360 (pokud byl spáchán z hamižnosti)	1:1	360 (500)	2012
Dánsko	Průměrný denní příjem; srážky	0.3	--	--	1	60	1:1	60	2015
Estonsko	Průměrný příjem založený na loňském daňovém přiznání	3.2	--	--	30	500	3:1 (min 10 dní)	167	2012
Finsko	Příjem, srážky (existuje rovnice, jak dosáhnout cílové částky)	--	--	--	1	120	3:1	40	2012
Francie	Zdroje a výdaje	--	1000	--	--	360	1:1	360	2015
Gruzie	Majetek, příjem, ostatní poměry	0.7	3606	5151	10	360	1:1	360	2011
Lichtenštejnsko	Osobní poměry; 9 majetkové poměry	9	904	100	2	Ve zvláštní části	2:1	-	2011
Maďarsko	Příjem; povinné dávky	4	5000	1250	2	Ve zvláštní části	2:1	-	2012
Makedonie (FYROM)	Majetkové a osobní poměry (čistý denní příjem); povinné dávky	1	5000	5000	5	360	1:1 (max měsíců)	6 183	2009
Německo	Příjem (skutečný i dosažitelný)	1	30000	30000	5	360	1:1	360	2013

¹ Národní měny byly převedeny do Euro podle průměrných sazeb z 6. února 2016.

² Byla snaha o získání co nejnovějších informací. Tento sloupec uvádí rok, ke kterému je informace aktuální. Informace o evropských státech, které nebyly uvedeny, jsou aktuální k rokům 2010-2015 vyjma Azerbajdžánu (2000), Arménie (2003), Kazachstánu (2004) a Moldavska (2009).

Polsko	Příjem, majetek, 2.3 osobní a rodinné poměry	453.3	197	10	540	2:1	270	2015
Portugalsko	Majetkové 5 poměry; povinné dávky	500	100	10	360	1:0,66	240	2015
Rakousko	Osobní poměry; 4 ekonomické možnosti	5000	1250	2	Ve zvláštní části 1:1		1250	2015
Rumunsko	Majetkové 2.2 poměry; povinné dávky vůči podporovaným osobám	111	50	30	400	1:1	400	2012
San Marino	Možné úspory v -- každodenním životě žije-li člověk úsporně a zaopatřuje-li rodinu	--	--	1	60	--		1974
Slovinsko	Denní příjem z -- oficiálních databází -- není-li, 1/30 národní průměrné měsíční mzdy	15000 (50000 je-li čin spáchán z hamižnos ti)		30	360 (1500 pokud byl prospěch pachatele)	-- 2:1 (max v měsících)	6 183	2009
Španělsko	Majetkové 2 poměry; srážky; příjem; rodinné povinné dávky	400	200	10	630	2:1	315	2011
Srbsko	Příjem a výdaje 4.1 v posledním roce / počet dní v tomto roce	409	100	--	360	Stanovováno soudem	-	2012
Švédsko	Příjem a další 5.3 (velmi detailní rovnice pro prokurátory)	106	20	30	150	14 dní -- měsíce	3 90	2015
Švýcarsko	Příjem; majetek; -- životní náklady; dávky na podporu; nutnost zůstatku částky na živobytí	2713	--	--	360	2:1	180	2015
Turecko	Osobní a 6.1 majetkové poměry	30.1	5	5	730 (další horní -- hranice ve zvláštní části -- až do 10 000)	--		2015

Výše jedné denní sazby

První otázka se vztahuje k tomu, jak by měla být určena výše jedné denní sazby. V Evropě jsou pouze dva státy (Švédsko a Finsko), které mají zavedenou rovnici, dle které stanovují výši denních pokut. Tato rovnice může být stanovena nejruznějším způsobem a lze do ní zahrnout nejruznější údaje. Může být o něco složitější, jak tomu je v případě Švédska, kdy výši peněžitého trestu vypočítává a navrhuje státní zástupce (Åklagarmyndigheten, 2016), přičemž přihlíží i k nejruznějším životním situacím jako je počet vyživovaných dětí apod. Nebo je možné, aby byla vypočítávána velmi jednoduše (jako např. 1/90 měsíčního příjmu) s tím, že soudce může její výši upravit dle svého uvážení a dle okolností případu.

Je ale nutné, aby výše jedné denní sazby byla určována určitou rovnicí. Finský kriminolog Tapio Lappi-Seppälä minulý rok na kriminologickém kongresu v Portu šel tak daleko, že řekl, že systém denních pokut bez podobné rovnice vůbec není systémem denních pokut. Důvodem je, že (1) soudci neví, jakým způsobem mají brát v potaz majetkové poměry pachatele a (2) i pokud si vytvoří určitý systém, podle čeho posuzují bohatství pachatele, tyto systémy budou rozdílné mezi soudci a tudíž povedou k

nerovnosti mezi pachateli.

Je jednoduché napsat, co vše by se mělo brát v potaz při stanovování peněžitého trestu, viz sloupec ‚Podle čeho se určuje hodnota jedné denní sazby?‘ v Tabulce 1 či § 68, odst. 3 trestního zákoníku. Je ale složité udělat takový výčet charakteristik, na kterých by se dalo reálně stavět při stanovování trestu. To je ale obecný problém trestního práva.

Domnívám se tedy, že nejjednodušším způsobem, jakým by se měla určovat výše jedné denní sazby, je dbát primárně na příjem jako základní způsob získávání prostředků u obyvatelstva. Zde by bylo možné skončit. Nebylo by to ideální, protože by soudci v některých případech považovali za spravedlivé tuto výši snížit či zvýšit. Sekundárně by tak mohly být stanoveny určité charakteristiky, které by mohly ovlivnit výši jedné denní sazby. U nich by bylo stanoveno, jakým způsobem by přibližně měly ovlivnit výši této denní sazby. Např. skutečnost, že osoba vyživuje 1-2 děti by mohla vést ke snížení jedné denní sazby o 10-20 %. Vypracování výčtu základních charakteristik i způsob, jakým by měly ovlivňovat výši sazby by se mohlo chopit vícero různých institucí. O tom ale více níže. Cílem by mělo být, aby si pachatel (či jeho advokát) dokázal přibližně spočítat, jak vysokou jednu denní sazby by měl dostat.

Výsledkem podobné úpravy by nebyla perfektní rovnost – ta ale nebude nikdy dosažena, vždy bude pouze tím, o co se budeme snažit (viz nález Pl. ÚS 4/95). Je třeba nalézt rovnováhu mezi tím, co je potřeba vzít v potaz, když posuzujeme bohatství pachatele, a co jsme schopni reálně zjistit.

Již s příjmem přitom mohou být problémy. Údaje, které soudy mají, jsou v naprosté většině od pachatelů samotných. Ty jsou zjištěny ať již dotazem soudce při hlavním líčení či dotazem Policie ČR, přičemž ověřovány nejsou. Soudy by tak měly mít jednoduchou možnost ověřit příjmy pachatele z jejich daňových přiznání. Ty nemusí být vždy pravdivé, ale pokud budou posuzovány dohromady s výpovědí pachatele, pak poskytují o pachateli lepší obrázek než pouhé spoléhání na pravdomluvnost pachatelů.

Jistě by byla vznesena i problematika toho, jak trestat osoby, které jsou příliš chudé. Britský kriminolog Andrew Ashworth (2010) tvrdí, že lidé s vyššími výdělky, ke kterým se soudci a státní zástupci v České republice řadí, nedokáží posoudit, jak citelné mohou být pro chudé i nízké peněžitě tresty – a proto je neukládají. Nejdříve by si tak soudci a státní zástupci měli uvědomit, že i nízké tresty mohou být citelné pro chudé a neukládat jim automaticky jiné tresty. V případě, kdy by peněžitý trest byl skutečně malý a bylo by pravděpodobné, že jej za pachatele zaplatí někdo jiný nebo pachatel žádný příjem nemá, pak je jednoduše na místě uložit jiný trest. Podobný přístup by mohl panovat i v případech, kdy je jasné, že pachatel cíleně tají své majetkové poměry. V takovém případě je buď uložen příliš nízký či vysoký trest – je ale těžké trefit se do skutečných majetkových poměrů pachatele pokud je sám tají. Obecně prospěšné práce mohou být vnímány jako podobně citelný trest a tedy vhodnou alternativou.

Pokud by byla stanovena rovnice, podle které by soudci rozhodovali o výši peněžitého trestu, není potřeba příliš řešit minima a maxima výše jedné denní sazby – minima i maxima by mohly být velmi nízké i vysoké, protože by se výše jedné denní sazby zakládala primárně na této rovnici. Z evropského porovnání je ČR na tom velmi dobře, kdy nejvyšší sazba je 500x vyšší než nejnižší. Turecká a švédská úprava, kde nejvyšší sazba je 5x, resp. 20x vyšší než nejnižší, nemůže, dle mého názoru, dostatečně obsáhnout různě bohaté kategorie pachatelů ve společnosti. Na druhou stranu německá úprava, kde je maximální výše denní sazby 30 000x vyšší než minimální, se již zdá lehce přehnaná.

Na závěr části o stanovování výše jedné denní sazby je třeba zmínit jeden nešvar české penologie. Peněžitě tresty jsou někdy ukládány na místo trestu odnětí věci či jiné majetkové hodnoty, přičemž tato mylná praxe je mlčky schvalována i Nejvyšším soudem (Drápal, 2015). Je otázkou, zda se v budoucnu nemůže měnit judikaturu obecně k peněžitému trestu, když v prosinci 2015 Nejvyšší soud zrušil vysoký peněžitý trest (sp.zn.

5 Tdo 829/2015), protože nebyly zjištěny majetkové poměry pachatele, což v minulých rozhodnutích nedělal (Drápal, 2015). V začátku odstavci zmíněném případě nelze uvažovat o jakémkoli reálném užití konceptu denních sazeb – výše jedné i jejich počet je stanoven pouze formálně. Změnit tuto praxi bude náročné, protože některé případy rozhodně nebudou jasné. Je ale třeba změnit praxi, kdy se počítají denní sazby pouze pro formu, ale ve skutečnosti žádnou roli nehrají.

Počet denních sazeb

Výše jedné denní sazby je otázkou rovnosti mezi rozdílně bohatými pachateli. Oproti tomu počet denních sazeb je výrazem závažnosti konkrétního případu. Jeden se tak může ptát, proč vůbec upravovat, kolik denních sazeb soudce může či by měl udělit, když jejich počet má odpovídat právě jednotlivým kauzám? Důvodem je opět rovnost mezi pachateli. V tomto případě ale mezi těmi, kteří spáchali stejně závažné trestné činy.

Spáchají-li dva pachatelé dva velmi podobné trestné činy, měli by obdržet za trest velmi podobný počet denních sazeb. Pro soudce je ale dnešní situace opět velmi komplikovaná. Soudci mají uložit mezi 20 a 730 denních sazeb podle závažnosti případu, přičemž nemají mnoho vodítek, jak dojít k finálnímu počtu. Tento problém se ale obecně vztahuje na oblast trestání, u které není jasné, jak by měly být stanovovány délky a výše trestů (Thomas, 2003).

Evropské porovnání nabízí možnost určit pro každý trestný čin možný rozsah počtu denních sazeb jako v Rakousku, Maďarsku a Lichtenštejnsku. Nedomnívám se, že to je nejlepší cesta – podobně by bylo potřeba stanovit i kolik hodin obecně prospěšných prací je možné udělit pro jednotlivé trestné činy – a takto donekonečna pro každý trest. Na druhou stranu stanovením speciálního rozsahu pro peněžitý trest zákonodárce zdůrazňuje jeho důležitost v systému trestních sankcí.

Vhodnějším přístupem mi přijde nastavit obecné hranice pro základní trestní sazby – tedy kolik denních sazeb může být uloženo, je-li horní hranice sazby rok apod. Jako vhodné by mi přišlo toto rozdělení: Je-li horní hranice sazby jeden rok, počet denních sazeb by neměl překročit 150. Je-li dva roky, pak 300, je-li tři roky, pak 450, je-li čtyři roky, pak 600 a je-li pět let, pak maximum – 730 denních sazeb.

V současné době, kdy není zvykem peněžitě tresty příliš ukládat, není možné očekávat, že by se počet denních sazeb pohyboval výše než 100-200. Proto toto rozdělení nemá za současného stavu většího smyslu. Pokud by se začaly peněžitě tresty ukládat i za o něco závažnější trestné činy, což by měl být preferovaný vývoj českého systému trestání, pak by toto opatření bylo nutné.

Z hlediska počtu denních sazeb je česká úprava minimálního a maximálního počtu denních sazeb mírně vyšší než je obvyklé v západních zemích. Je-li soudci dána přílišná volba při ukládání denních sazeb, stává se pro něj náročnější orientovat se při výběru správného trestu. Při současném stavu, kdy si soudce může vybrat mezi 20 až 730 denními sazbami, lze očekávat, že soudci budou ukládat počet denních pokut zaokrouhlený na desítky či dvacítky a jen výjimečně se stane situace, kdy by soudce uložil trest např. 153 denních sazeb. Poté je otázkou, zda není tak vysoké rozpětí zbytečné. Pokud by se maximální počet denních sazeb snížil, bylo by možné odpovídajícím způsobem upravit rovnici, dle které by se určovala výše jedné denní sazby i způsob počítání přeměny peněžitého trestu v trest odnětí svobody.

Přeměna v trest odnětí svobody

Další otázkou, která je upravena odlišně napříč evropskými státy, je otázka přeměny nezaplacených denních pokut na počet dní odnětí svobody, v českém kontextu délka

náhradního trestu. Vycházejme z předpokladu, že různé legislativy připouští užití peněžitého trestu pro přibližně podobně závažné trestné činy. Všechny státy připouští užití peněžitého trestu pro lehké až středně závažné trestné činy. Tedy maximální doba, na kterou by pachatelé měli být posíláni při nezaplacení nejzávažnějšího uloženého peněžitého trestu, by měla být podobná. Tak to ale vůbec nevyplývá z Tabulky 1.

Obecně nejprísnejším státem v tomto ohledu je Česká republika (1461 dní náhradního trestu) společně s Bosnou a Hercegovinou (1500 dní pokud ve prospěch pachatele, jinak 360), následované Rakouskem (1250 dní). Nejmiřejšími státy jsou Finsko (40 dní), Dánsko (60 dní) a Švédsko (90 dní). Nejčastěji se maximální náhradní tresty pohybují mezi 100-360 dny. Česká republika je tak potenciálně výrazně prísnejší než takřka všechny ostatní evropské státy. Státy, kde se peněžitý trest používá velmi běžně, mají obvykle maximální délku náhradního trestu stanovenou výrazně níže, jako zmíněné Finsko (40), Švédsko (90) či Německo (360). Na místě by tedy bylo snížit možnost náhradního trestu odnětí svobody a do doby změny zákona ukládat náhradní tresty odnětí svobody výrazně ve spodní hranici možné sazby.

Jak ale má dnes český soudce stanovit, jak dlouhý náhradní trest zvolí? Měl by být proporční pouze k počtu denních sazeb a nikoli k výslednému peněžitému trestu, což vyplývá z koncepce denních pokut. Skutečnost, že to takto není, ukazuje na nedodělanou koncepci denních pokut. Jak ale nastavit převodní mechanismus mezi počtem denních sazeb a počtem dnů odnětí svobody? V Tabulce 1 je naznačeno několik nejruzejších převodních mechanismů, které fungují v evropských zemích, které jsou nejruzejší – od 1:1 po 3:1. Většina zemí určité mechanismus má.

Domnívám se, že nejlepší řešení pro Českou republiku by bylo nejdříve stanovit si, na jak nejvíce dlouho by stát chtěl posílat ty, kteří nezaplatí plně nejtežší peněžitý trest. Dle mého názoru by tato doba neměla přesahovat jeden rok – 365 dní. Tato délka by v Evropě patřila k těm prísnejším, byť by se zmenšila na čtvrtinu. Reflektovala by zároveň povahu trestných činů, za které se ukládají v České republice či v západních zemích peněžitý trest. Následně by se měl maximální počet denních sazeb vydělit počtem maximální dobou náhradního trestu, z čehož by vzešel řádný převodový mechanismus, v našem případě 2:1 (dvě denní sazby za jeden den odnětí svobody). U nejméně závažných trestných činů, které by obdržely okolo 100 denních sazeb, by se náhradní trest pohyboval okolo 50 dnů, což se jeví jako přiměřený trest. Obdobný převodový mechanismus by se mohl používat i pokud by byl peněžitý trest přeměněn v obecně prospěšné práce. Pokud by se snížil počet denních sazeb na polovinu (tedy na 365), pak by se odpovídajícím mohlo snížit i převodový mechanismus.

Za současného stavu se ale nedomnívám, že je správné používat tento převodový mechanismus. S maximálním počtem denních sazeb ve výši 730 a s maximální dobou náhradního trestu 1460 dní by zhora nastíněný převodní mechanismus znamenal, že jedna denní sazba znamená dva dny odnětí svobody. Tento koncept není shodný s vývojem v Evropě a je dle mého názoru přehnaně prísný. Dnes tak soudci mohou uplatňovat vlastní přístup k náhradnímu trestu, přičemž se domnívám, že převodový mechanismus 2:1 (tedy dvě denní sazby za jeden den odnětí svobody) je tou nejspravedlivější variantou vzhledem k vysokému počtu denních sazeb v České republice.

Implementace

Idealista by stál o změnu trestního zákoníku, který by následně nejen podrobněji a lépe upravoval peněžitý trest, ale který by obecně reformoval celou oblast trestání. Novelizace denních sazeb ani hlavy o trestních sankcích bohužel není pravděpodobná. Politicky není (zatím) příliš zajímavá a v právní komunitě není (zatím) shoda na tom, že je problematická.

Je tedy na místě využít jiných nástrojů, které by mohly vést k zlepšení situace při ukládání peněžitého trestu v České republice. Nabízí se tři možnosti. První je vydání neformálního návodu. Ten mohou zprostředkovat akademici (může za něj být chápán i tento článek), ale lze si představit i materiál, který by vypracovalo Ministerstvo spravedlnosti či takový, který by byl součástí důvodové zprávy k novelizaci trestního zákoníku. Druhou možností je vydání sjednocujícího stanoviska Nejvyšším soudem, třetí variantou je vydání pokynů obecné povahy Nejvyšším státním zastupitelstvím.

Třetí přístup mi přijde nejlepší. Je používán např. ve Švédsku, tedy ve státu, který jako první přijal úpravu denních pokut. V Nizozemsku je oblast trestání harmonizována zejména skrze pokyny vydávané uvnitř soustavy státního zastupitelství. Dále pokyny obecné povahy jsou pro státní zástupce závazné (§ 12 odst. 1 z. o státním zastupitelství), zatímco Nejvyšší soud pouze zaujímá stanovisko (§ 14 odst. 3 z. o soudech a soudcích). Vzhledem k tomu, že soudci obecně nejsou příliš rádi, pokud jim je diktováno, jak mají rozhodovat, je jednodušší praxi změnit prostřednictvím státního zastupitelství.

Nevýhodou postupu skrze státní zastupitelství je, že o trestu rozhoduje soud a státní zástupce trest pouze navrhuje. Nicméně pokud by státní zástupci soudcům konstantně navrhovali peněžitě tresty ve formě denních sazeb s odůvodněním, proč byla zvolena určitá výše jedné denní sazby i jejich počet, pak je pravděpodobné, že by soudci jejich argumentaci převzali. Bylo by to tak pro ně nejjednodušší. Změnili by např. počet denních sazeb či lehce jejich výši, ale přidrželi by se konceptu denních pokut i jim předložených argumentů.

Postup skrze hierarchii státního zastupitelství by postupně mohlo změnit i náladu v justici, která není nakloněna postihování majetku pachatele, jak se domnívá Libor Vávra, předseda Městského soudu v Praze (Januš, 2016). Využívání peněžitých trestů by se tak mohlo stát častější, což by nás přiblížilo k situaci v některých zemích severní či západní Evropy.

Pokud by se státní zastupitelství chopilo této příležitosti, tak by to bylo budoucím signálem pro další debaty o úpravě trestání v České republice. Je třeba jasněji nastavit okamžik, kdy ještě není spravedlivé a správné poslat pachatele nepodmíněně do vězení, jak velkou roli mají hrát jednotlivé přitěžující či polehčující okolnosti atd. Platforma státního zastupitelství pro to nabízí dobré možnosti z hlediska své hierarchické organizace i personálního složení.

Závěr

Problematika peněžitého trestu je jistě širší než pouze úprava denních sazeb. Dnes je ale koncept denních pokut jeho nejdůležitější součástí a vyžaduje nejvýraznější změny. Za účelem inspirace a porovnání rozdílů bylo porovnáno 23 evropských zemí, které používají systém denních pokut. Hlavním závěrem této části je, že úpravy jsou velmi odlišné takřka ve všech aspektech denních pokut.

Článek se věnuje třem konkrétním problematikám vztahujícím se k denním sazbám: (a) Výši jedné denní sazby, která dnes je těžko určitelná na základě nejasných zákonných termínů. Argumentuji, že nejlepší volbou by bylo zavést mechanismus, který by přesněji určoval, jaký by měl být vztah mezi příjmem (a popřípadě dalšími majetkovými a osobními poměry) a jednou denní sazbou; (b) Počtu denních sazeb, která je dnes příliš široká. Je na místě snížit počet denních sazeb a přesněji určit, jakým způsobem se má počet denních sazeb vztahovat k závažnosti trestné činnosti; (c) Délce náhradního trestu, která dnes není vztažena k denním sazbám by k nim měla být vztažena. Na základě evropského porovnání je navržen mechanismus, dle kterého by dvěma nezaplaceným denním sazbám odpovídal jeden den odnětí svobody, za zachování ostatních stávajících aspektů denních sazeb.

Na závěr jsou diskutovány možné způsoby, jak změnu uvést v praxi, přičemž je preferován postup pomocí využití pokynů obecné povahy Nejvyššího státního zástupce. Změna zákona je nepravděpodobná a tento přístup umožňuje závazně určovat postup státních zástupců, kteří navrhuji výši trestu. Jedná se tak nejspíše o způsob, který povede jednodušeji ke změně než přijetí sjednocujícího stanoviska Nejvyššího soudu či materiálu vypracovaného akademiky či Ministerstvem spravedlnosti.

Bibliografie

- Åklagarmyndigheten. (2016). Beräkningen av dagsbotsbeloppet vid strafföreläggande. Retrieved 30 August 2016, from https://www.aklagare.se/globalassets/dokument/riktlinjer---riksaklagarens-rar/rar_2007_02_berakning_av_dagsbotsbeloppet_uppdaterad_2011-11-23.pdf
- Ashworth, A. (2010). Sentencing and Criminal Justice. Cambridge: Cambridge University Press.
- Drápal, J. (2015). O nefunkčnosti peněžitých trestů v podobě denních pokut (a co s tím). Státní Zastupitelství, (5), 33–45.
- Drápal, J. (2016a). Analýza ukládání peněžitých trestů v podobě denních pokut v České republice. Česká Kriminologie, 1(2), 1–17.
- Drápal, J. (2016b). Je vztah mezi peněžitou sankcí a majetkem pachatele výrazem (ne)rovnosti? Česká Kriminologie, 1(1), 1–13.
- Januš, J. (2016, February 15). Zločinci ztratí vše jen málokdy. Lidové Noviny, p. 15.
- Lappi-Seppälä, T. (2014). Fines in Europe. In G. Bruinsma & D. Weisburd (Eds.), Encyclopaedia of Criminology and Criminal Justice (pp. 1637 – 1648). Springer.
- Thomas, D. A. (2003). Judicial Discretion in Sentencing. In L. Gelsthorpe & N. Padfield (Eds.), Exercising discretion: Decision-making in the criminal justice system and beyond (pp. 50–73). Cullompton: Willan Publishing.